

N:o 282.

Af herr **H. Lindqvist m. fl.**, i anledning af *Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för personalen vid statens järnvägar m. m.*

Den i Kungl. Maj:ts proposition n:o 164 föreslagna lönerogleringen för personalen vid statens järnvägar afser att för en tid framåt bestämma statens ställning som arbetsgifvare för denna sin största grupp af arbetstagare. Det är naturligt att en så pass viktig angelägenhet från statens sida föregås af all den utredning, som kan komma densamma till del, och att den å personalens sida framkallar de lifligaste ansträngningar för att dess kraf och önskemål ej sättas tillbaka. Denna grundlighet förorsakar emellertid en flod af betänkanden och petitioner, så att den enskilda riksdagsmannen har svårt att i brådskan af öfrigt arbete tillräckligt öfverväga alla detaljer i en i riksdagens elfte timme framkastad proposition om öfver 250 sidor. I denna motion göra vi därför ingalunda anspråk på att upptaga alla de berättigade önskemål man kan hysa i denna stora löneroglerings- och omorganisationsfråga. Vi vilja blott påpeka några af dem, som synts oss mest viktiga och påtagliga.

Löneroglering för den lägst aflönade gruppen.

Den kungl. lönekommittén hade, som det synes oss, på starka skäl i en aflöningsgrupp sammanfört vaktmästare, förrådvakter, vagnsmörjare, vagn- och stallkarlar, stationskarlar, portvakter å station af lagre klass än 1:a samt banvakter, hvartill den här som ett offer åt gängse föreställningssätt infogat de rättvisligen i en annan grupp hemmahörande kvinnliga kontorsbiträdena. För denna aflöningsgrupp, som vi för kort-

hetens skull härnedan benämna stationskarlsgruppen, hade föreslagits en begynnelseaflöning af 780 kronor samt 5 ålderstillägg å 60 kronor. Slutaflöningen skulle sålunda efter 15 tjänstår uppgå till 1,080 kronor, hvartill komme vissa förmåner, som ej här göras till föremål för framställning, och som vi därför nu förbigå. Med detta kommitterades förslag förspordes bland järnvägspersonalen stark misstämning. Visserligen föreslogos ju lönebeloppen något litet förhöjda men denna personals ställning hade förut varit så otillfredsställande, att en löne-reglering, som motsvarade arbetets ansvar och risk å ena sidan samt de stegrade lefnadskostnaderna å andra, måste stanna vid betydande höjningar i aflöningsbeloppen. Därför har ock denna personal med styrka anmält sitt missnöje med den af kungl. lönekommittén föreslagna regleringen.

Framför allt i två hänseenden synes oss ock den af kommitterade föreslagna löne-regleringen för stationskarlsgruppen otillfredsställande. Det ena gäller lönebeloppens storlek, det andra tiden för åtnjutande af högsta lönen. I senare hänseendet finna vi 15 tjänstår som en alltför högt tilltagen tid för uppflyttning i högsta lönegraden, särskildt då lönetilläggen äro så små som 60 kronor. Denna uppfattning har ock herr civilministern delat, då han vid föredragningen af detta ärende inför Kungl. Maj:t föreslagit en afkortning af denna tid för de flesta befattningshafvarne inom stationskarlsgruppen från 15 till 12 år. Att herr statsrådet här befinner sig på rätt väg är uppenbart. En ytterligare nedsättning af tiden för uppflyttning i lönegraderna, så att tvååriga mellanrum stadgats i stället för treåriga, skulle ännu bättre ha anpassat denna löneskala efter den faktiska stegringen i lefnadsomkostnaderna. Då emellertid i hela denna stora löne-reglering treårsmellanrum mellan lönegraderna ingå i systemet, drista vi oss ej att föreslå någon ändring härutinnan. Ej heller våga vi föreslå ett lägre antal lönetillägg än de af Kungl. Maj:t föreslagna.

Däremot synas oss ej tillräckliga skäl föreligga att sätta banvakter och kvinnliga kontorsbiträden i en ogynnsammare ställning än öfriga befattningshafvare i stationskarlsgruppen. De lönebelopp vi här nedan vilja föreslå och än mera de af Kungl. Maj:t föreslagna ha ej tilltagits med någon prutmån. Samtliga belopp tangera så nära gränserna för existensminimum, att här sannerligen ej i onödan en grupp bör sättas sämre än en annan. Lönetilläggen afse ju att motsvara den stegring af lefnadsomkostnaderna, som vanligen följer med bildandet af familj. Om man antager, att för en stationskarl familjen efter 12 år är dyrast att underhålla, finnes ingen som helst anledning att antaga, att denna tidpunkt för banvakten infaller först efter 15 tjänstår. Och hvad gruppen

kvinnliga kontorsbiträden angår, är den redan så långt tillbakasatt efter de manliga kontorsbiträdena, att en ytterligare nedsättning af deras existensvillkor helt enkelt ter sig som orättvis. Då emellertid redan motioner väckts för bevakande af dessa befattningshafvares rätt, ha vi ej här velat i annan mån upptaga deras sak, än att vi i denna framställning tillse, att de ej sättas i en ogynnsammare ställning än öfriga medlemmar af den grupp, som kungl. lönekommittén ansett böra i aflöningshänseende sammanställas.

Beträffande lönebeloppen för stationskarlsgruppen kunna vi ej finna, att den af personalen själf i olika petitioner begärda begynnelselönen tilltagits i något hänseende för hög. En aflöning af 840 kronor jämte fri bostad är med hänsyn till de vid stationssambällena så godt som öfverallt uppskrufvade priserna å lifsförnödenheter en mycket hofsam begäran, för hvars nedprutning inga andra än möjligen statsfinansiella skäl torde kunna anföras. Men vi hålla före, att där statsfinansiella skäl tvinga till varsamhet vid löneroglingar, är det Riksdagens plikt att i första hand spara där de större lönerna utgå och icke på de små belopp, som lämnas de lägst aflönade grupperna. Vi drista oss därför upptaga en begynnelselöu af 840 kronor för hela denna grupp.

Beträffande lönetilläggen vilja vi ej frångå Kungl. Maj:ts förslag, att de första utgå med 60 kronor hvar tredje år. Däremot kunna vi ej finna, att det högre tillägg af 120 kronor, som Kungl. Maj:t föreslår att utgå efter 12 tjänstår, inträder tillräckligt tidigt. Antaga vi, att en befattningshafvare ingår äktenskap vid ordinarie-blifvandet, så torde i allmänhet familjen redan vid tiden för åtnjutandet af tredje lönetillägget, d. v. s. efter 9 år, vara kanske mest betungande. Då är väl i allmänhet något af barnen i skolåldern, och intet af dem kan vara till någon afsevärd hjälp i hemmet. Enligt vår uppfattning bör därför vid denna tid lönetillägget utgå med 120 kronor i stället för 60, likasom efter 12 år, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, ett fjärde å 120 kronor bör tillkomma.

Enligt vår uppfattning är därför en löneskala upptagande 840 kronors begynnelselöu, efter 3 år 900 kronor, efter 6 år 960 kronor, efter 9 år 1,080 kronor och efter 12 år 1,200 kronor, en lönerogling, som upptager minimum af de berättigade kraf denna personal kan ställa på staten som arbetsgifvare. Visserligen sammanfalla icke dessa lönebelopp i alla delar med de af personalen genom sina ombud begärda. Men de ha af oss måst afmätas med hänsyn till de faktiska möjligheterna att i Riksdagen vinna något gehör.

För att i någon mån belysa, huru den af oss här föreslagna löneroglingen ställer sig vid en jämförelse med nuvarande förhållanden,

tillåta vi oss här anföra ett exempel. Vi taga en stationskarl i Stockholm. Han åtnjuter i regeln redan nu fri bostad och blir sålunda obörörd af den förhöjning i inkvarteringsersättningen, som föreslås för vissa andra tjänstegrader. Likaledes är beklädnadsersättningen oförändrad. Begynnelselönen är nu 540 kronor. Härtill komma tillfälligt lönetillägg å 60 kronor, dyrtidstillägg å 54 kronor samt i regeln s. k. tilläggsarfvode å 60 kronor (sidan 94 i kungl. prop.). Hela kontanta aflöningen sålunda 714 kronor. Förhöjningen blefve sålunda enligt vårt förslag 186 kronor. Slutlönen utgår efter 10 år och utgör efter samma beräkningsgrunder 912 kronor. Vid motsvarande tid vore aflöningen enligt vårt förslag 1,140 kronor — sålunda en ökning af 228 kronor — och efter 2 år blefve ökningen 348 kronor. Dessa belopp innebära i sanning inga öfverdrifna anspråk för en personal, som praktiskt taget sett sina löner så godt som oförändrade under årtionden, då lefnadsomkostnaderna oerhördt stigit och de flesta andra samhällsgrupper fått sina löner afsevärdt förhöjda.

Reglerna för arfvodesförhöjning.

I fråga om reglerna för arfvodesförhöjning, som innefattas i 4 § i aflöningsreglementet, har Kungl. Maj:t företagit en förändring i kommitterades förslag i den riktningen, att arfvodesförhöjningarna skola tillträdas vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd, medan kommitterade föreslagit, att tillträddandet skulle ske vid början af närmaste kalenderkvartalet. Som skäl för denna förändring, hvilken gifvetvis innebär en försämring af de nuvarande förhållandena, anför herr civilministern endast, att han icke »finner skäl föreligga» för det af kommitterade föreslagna stadgandet. Med hänsyn till den växling i beföringarna, som äger rum vid järnvägarna, och då beföringarna förläggas till alla tider på året, hålla vi före, att endast tvingande skäl böra föranleda en ändring af nu gällande förhållanden. Telegrafkommittén, som i sitt förslag i mycket sökt anpassa sig efter förhållandena inom de enskilda företag, som utmärkas för praktisk och driftig skötsel, ha som bekant föreslagit, att uppflyttning i löneklass skulle ske redan månaden näst efter den, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd. En sådan anordning är enligt vår uppfattning mycket lämplig. Under alla förhållanden böra ej onödigtvis försämringar i personalens redan nu befintliga villkor företagas. Här föreslå vi därför ett bifall till kommitterades förslag i denna punkt.

Titelfrågan.

Kungl. Maj:t har upptagit lönekommitterades förslag att afskaffa den nu befintliga oformliga och i alla hänseenden bedröfliga titeln »betjante». Vi ha härmed en löjlighet mindre i detta titelsjukans land. Och därom är intet annat än godt att säga. Men om kommitterade och med dem Kungl. Maj:t afsett att aflägsna ett yttre utslag af rangväsen och öfversittaranda samt att i själfva titulaturen i någon mån utjämna de stora motsatserna i ekonomiskt och socialt hänseende, så kunna vi icke finna annat än att vederbörande på det jämmerligaste misslyckats i att utfinna nya benämningar i de gamlas ställe. Titeln »befattningshafvare» är i och för sig ett klumpigt ord, tungt att uttala och åtskilligt uppstyltadt. Hvertill skall det tjäna att konstruera upp en sådan titel, då vi ha en gammal enkel med god klang? Vi mena titeln tjänsteman. Efter det förslag till omorganisation af telegrafverket, som nyligen framlagts, och hvari alla »befattningshafvare» tituleras tjänstemän, bör det ju ej verka alldeles upp- och nedvändande på all gammal byråkratisk ordning, om tjänstemannatiteln äfven införes öfver hela linjen vid statsbanorna. Kan en person, som klättrar i telefongalgarna, såsom vi anse, med all rätt betitlas tjänsteman, så bör ju äfven en man, som framför ett tåg å våra järnvägar kunna komma i åtnjutande af denna »ära».

Emellertid är det ej nog med att man nu föreslår införandet af en sådan karrikyt af titel som den man hittat på vid statens järnvägar. Man skärper äfven ytterligare motsatserna mellan de olika grupperna genom att införa benämningen »högre» och »lägre grad». Om man velat i titeln utplåna den yttre klyftan mellan olika grupper af statsbanepersonalen genom att borttaga betjänttiteln, så har man i stället i den yta titeln blott så mycket skarpare markerat skillnaden mellan »högre» och »lägre». Och detta synes oss ändå vara att reformera baklänges. Inga som helst skäl synas oss förefinnas att här göra annorledes än i fråga om telegrafpersonalen. Här begagnar man tjänstemannatiteln öfver hela linjen, från reparatören hela rangskalan uppåt.

De svårigheter, som nu skulle uppstå för ett genomförande af denna reform, äro så godt som uteslutande af redaktionell natur. Vi tillåta oss därför föreslå, att benämningen »befattningshafvare» vare sig det gäller »högre» eller »lägre grad» så fort som möjligt förpassas med betjante-titeln bort till samlingarna för titel- och rangsjukans kostliga relikter.

Statsutskottet ombedes vördsamt att företaga de jämkningar i aflöningsreglemente och utgiftsposter, som bli en följd af ett bifall till denna motion.

På grund af det anförda tillåta vi oss härmed föreslå att Riksdagen ville besluta,

1:o) att kvinnligt kontorsbiträde, vaktmästare, banvakt, vagn- och stallkarl, förrådsvakt och stationskarl må jämte de af Kungl. Maj:t föreslagna förmåner erhålla i arfvode 840 kronor, efter 3 års ordinarie tjänstgöring 900 kronor, efter 6 års 960 kronor, efter 9 års 1,080 kronor och efter 12 års 1,200 kronor;

2:o) att i 4 mom. 2:o) af aflöningsreglementet för befattningshafvare vid statens järnvägarstadgas, atthögre arfvode tillträdes vid början af kalenderkvartalet näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd;

3:o) att benämningen befattningshafvare af högre grad och befattningshafvare af lägre grad utbytes mot benämningen tjänsteman.

Stockholm den 4 maj 1907.

Herm. Lindqvist.

Ernst Blomberg.

Värner Rydén.